

Denumirea programului de studii	Asistența Socială
Ciclul	licențiat
Denumirea cursului	Asistența socială a persoanelor dependente.
Facultatea/catedra responsabilă de curs	Facultatea Psihologie și Psihopedagogie specială, Catedra Asistență Socială
Titular de curs	Carata Dumitru, dr., conf. univ.
Cadre didactice implicate	Carata Dumitru, dr., conf. univ.
e-mail	d.carata@mail.ru

Codul cursului	Număr de credite ECTS	Anul	Semestrul	Total ore	Total ore	
					contact direct	Studiu individual
S.04O.029 zi	4	II	IV	120	60	60
S.05.O.027 f/f	4	III	V	120	30	90

Descriere succintă a integrării cursului în programul de studii

În cadrul disciplinei să analizează formele, etiologia și patogenia dependenței. Sunt prezentate cele mai importante droguri, etapele formării personalității narcodedpendente, semnele și simptomele ale consumului de droguri, diagnosticul primar al dependenței, tabagismul, particularitățile dezvoltării dependenței față de preparate farmacologice, dependențele tehnologice și altele, aspectul juridic al narcomaniei, terapia, reabilitarea și resocializarea persoanelor dependente.

Actualitatea cursului se datorează evoluției rapide a narcomaniei în societate și necesității acumulării competențelor profesionale la viitorii specialiști în domeniul Asistenței Sociale, precum și corelarea acestuia cu alte cursuri din program. În acest context, cursul constituie o conexiune cu cursurile fundamentale și de specialitate care concură la formarea profesională a viitorilor asistenți sociali (*Psihologia specială și Psihopatologia, Asistența socială a persoanelor infectați HIV/SIDA., Asistența socială a persoanelor în dificultate ș.a.*).

Competențe dezvoltate în cadrul cursului

Competențe cognitive: studentul va demonstra cunoașterea concepțiilor fundamentale a etiologiei, patogeniei și evoluției dependenței, termenilor și noțiunilor specifice domeniului.

Competențe de învățare: studenții vor manifesta capacitatea de a se documenta privind tipologia și simptomatologia diferitor forme de dependență, în priceperea de a consulta sursele de specialitate și de a învăța din propriile experiențe pe parcursul orelor practice (simulare) și în IMSP Dispensarului Republican de Narcologie.

Competențe de aplicare: se materializează în realizări concrete (elaborarea planului de intervenție psihosocială privind reabilitarea și integrarea socio-profesională a persoanelor dependente de alcool, heroină și alte substanțe psihoactive; proiecte realizate integral, în cadrul simulărilor și al celor două practici la specialitate); în capacitatea de transfer al celor învățate asupra situațiilor de reabilitare și integrare beneficiarilor, colaborarea eficientă în echipa multidisciplinară.

Competențe de analiză: se exprimă în deprinderea de a examina mai multe oportunități de formare/dezvoltare a competențelor, pentru a lua o decizie științific întemeiată privind diagnosticul, reabilitarea și integrarea în societate persoanelor dependente; în aplicarea unor grile sau parametri de evaluare, prin care să desfășoare autoevaluarea și evaluarea reciprocă a cunoștințelor în cadrul cursului studiat.

Finalități de studii

1. Să determine rolul serviciilor de asistență socială, de sprijin, protecție, reabilitare și integrare socială persoanelor dependente.
2. Să utilizeze tehnicile de diagnostic persoanelor dependente, stărilor lor de abținere și să argumenteze necesitatea și specificul metodelor de intervenție medicală și psihosocială.
3. Să rezece metodele, procedeele/tehnicile și exercițiile aplicabile în lucrul său cu persoanele dependente.
4. Să argumenteze aspectul multidisciplinar al asistentei medico-psiho-sociale a persoanelor dependente.

Precondiții

1. Pentru a asculta acest curs, studenții trebuie să poseze limba de instruire.
2. Discipline anterior studiate: Psihologia specială și Psihopatologia; Teorii și metode în AS.
3. Deprinderi de muncă intelectuală: capacitatea de a elabora un referat, un proiect, un eseu, de a căuta și rezuma sursele bibliografice, de informare și documentare, de organizare independentă a activității de învățare.

Repartizarea orelor de curs

Nr. d/o	Unități de conținut	Total ore	Ore de contact direct						Ore de lucru individual	
			Curs		Seminar		Laborator		zi	f/r
			zi	f/r	zi	f/r	zi	f/r		
1.	Dependență. Cauzele și factorii consumului de droguri. Patogenia dependenței.	8	2	1	2	1			4	6
2.	Alcoolul.	8	2	1	2	1			4	6
3.	Alcoolismul.	8	2	1	2	1			4	6
4.	Profilaxia alcoolismului.	8	2	1	2	1			4	6
5.	Drogurile. Noțiuni generale, clasificarea.	8	2	1	2	1			4	6
6.	Formarea personalității narcotico-dependente. Diagnosticul primar al dependenței.	8	2	1	2	1			4	6
7.	Narcomania și societatea.	8	2	1	2	1			4	6
8.	Aspectul juridic și pedagogic al narcomaniei.	8	2	1	2	1			4	6
9.	Servicii socio-medice acordate persoanelor dependente de drog.	8	2	2	2	1			4	5
10.	Prevenirea narcomaniei. Metode de educație în domeniul drogurilor.	8	2	1	2	1			4	6
11.	Tabagismul.	8	2	1	2	1			4	6
12.	Dependență de preparate farmacologice.	8	2	1	2	1			4	6
13.	Dependențele tehnologice.	8	2	1	2	1			4	6
14.	Dependență alimentară.	8	2	1	2	1			4	6

15	Dependență de muncă.	8	2	1	2	-			4	7
	TOTAL	120	30	16	30	14	0	0	60	90

Conținutul unităților de curs

Tema 1. Dependență. Cauzele și factorii consumului de droguri. Patogenia dependenței.

Definiția dependenței stabilite de Organizația Mondială a Sănătății. Dependența naturală și dobândită. Dependența farmacologică, substanțială și alimentară. Etiologia și patogenia dependenței. Dependența psihică. Dependență fizică. Sindromul de abinență. Toleranță. Farmacodinamica drogurilor. Cauzele și factorii consumului de drog. Factorii inhibitori interni și externi ai consumului de droguri.

Tema 2. Alcoolul.

Tipurile de alcool. Funcțiile organismului și pătrunderea alcoolului în organism. Acțiunea alcoolului asupra organismului (efectele de bază, efectele de scurtă durată, efectele de lungă durată). Acțiunea alcoolului asupra sistemului nervos central. Efectele alcoolului asupra lungimii vieții.

Alcoolul - riscurile și consecințele lui psihosociale. Riscurile legate de alcool pentru consumatori, pentru urmași, pentru familie, pentru societate.

Consumul alcoolului în R. Moldova (date statistice).

Tema 3. Alcoolismul.

Definiția. Cauzele consumului de alcool. Factorii socio-culturali. Factorii psihologiei. Factorii geografiei. Fazele consumului alcoolului. (Consumul experimental; Consumul regulat; Consumul a devenit o preocupare; Dependența chimică.) Formele clinice de alcoolism. Beția alcoolică obișnuită, stadiile, evoluția, particularitățile clinice. Criza de beție patologică, formele și particularitățile clinice (Epileptoidă. Delirantă. Paranoidă. Maniacală. Depresivă. Isteroidă.). Alcoolismul cronic. Stadiile alcoolismului cronic. Criteriile principale de diagnostic. Cauzele și particularitățile consumului de alcool de către tineret. Complicațiile somatice și psihice ale alcoolismului.

Tema 4. Profilaxia alcoolismului.

Măsurile de profilaxie și combatere alcoolismului.

Măsurile instructiv-educative. Rolul școlii, familiei și societății în profilaxia alcoolismului. Metode de educație în școală, familie, societate. Educația prin mass-media.

Formarea și detectarea precoce a problemelor generale al alcoolismului. Măsurile social-economice în profilaxia alcoolismului.

Rolul asistentului social în intervenția și prevenția alcoolismului. Importanța asistentului social în lucru cu adolescenții alcoolizați.

Tema 5. Drogurile. Noțiuni generale, clasificarea.

Definiția drogurilor. Clasificarea drogurilor după originea lor (naturale, semisintetice, sintetice). Clasificarea drogurilor după efectele fiziologice dată de L.Lewin (eufhorice, inebriante, phantastice, excitante). Clasificarea drogurilor adoptată de Organizația Națiunilor Unite și de către Organizația Internațională a Poliției Criminale (Interpol) (depressive, stimulente, perturbatorii ale sistemului nervos central). Droguri legale și ilegale. Clasificarea drogurilor după efectele scontate (droguri care provoacă excitație psihică, droguri care provoacă calm psihologic, droguri care modifică percepția senzațiilor auditive, droguri care tulbură rațiunea).

Prezentarea analitică a celor mai importante droguri. Opiul și derivatele lui (opioacele). Coca și cocaina. Canabisul (marijuana). Khatul. Peyot. L.S.D. Drogurile inhalante.

Efectele consumului de droguri. Clasificarea drogurilor în dependență de efectele medicale și psihologice (excitante, depressive, halucinogene).

Tema 6. Formarea personalității narcotico-dependente. Diagnosticul primar al dependenței.

Etapile formării personalității narcotico-dependente după Babaian I.H. și Sergeev A.M. (Experimentatorii, episodicii, sistematicii, permanenții, narcomanii).

Semne și simptome ale consumului de droguri (semnelor fizice, de personalitate, de comportament).

Diagnosticul primar a dependenței de drog (vestimentația, exteriorul, părul, ochii, mimica, testarea lezărilor, sechele, comportamentul, probleme familiare, prietenii și limbajul specific.) Trăsăturile caracteristice narcomanilor după Vengos P.

Tema 7. Narcomania și societatea.

Politici antidrog. Supravegherea pe plan internațional. Actele internaționale și naționale cu privire la stoparea traficului și consumului ilicit de droguri. Convocarea „Comisiei cu privire la opiu” la Șanghai în 1909. Convenția de la Haga (ianuarie 1912). Convenția ONU din 1961 „Convenția despre substanțe psihoactive”. Convenția internațională din 1988 ”Despre lupta împotriva traficului de droguri”(Art.3). Comitetul controlului asupra Drogurilor. Comitetul permanent Antidrog. Utilizarea terapeutică a drogurilor. Particularitățile evoluției narcomaniei în SUA, Olanda, Franța și în alte state, aplicarea sancțiunilor.

Supravegherea pe plan național. Dimensiuni sociale ale consumului de droguri.

Tema 8. Aspectul juridic și pedagogic al narcomaniei.

Aspectul juridic al narcomaniei.

Codul civil: Articolul 25. Limitarea persoanei fizice în capacitatea de exercițiu.

Codul penal:

Capitolul VII

INFRAȚIUNI CONTRA FAMILIEI ȘI MINORILOR

Articolul 209. Atragerea minorilor la consumul ilegal de droguri, medicamente și alte substanțe cu efect narcotizat.

Capitolul XIII

ÎNȚELESUL UNOR TERMENI SAU EXPRESII ÎN PREZENTUL COD

Articolul 134¹. Substanțe narcotice, psihotrope și precursori

Capitolul VIII

INFRAȚIUNI CONTRA SĂNĂTĂȚII PUBLICE ȘI CONVIETUIRII SOCIALE

Articolul 217. Circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor fără scop de înstrăinare.

Articolul 217¹. Circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor în scop de înstrăinare.

Articolul 217². Circulația ilegală a precursorilor în scopul producerii sau prelucrării substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor.

Articolul 217³. Circulația ilegală a materialelor și utilajelor destinate producerii sau prelucrării substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor.

Articolul 217⁴. Sustragerea sau extorcarea substanțelor narcotice sau psihotrope.

Articolul 217⁵. Consumul ilegal public sau organizarea consumului ilegal de substanțe narcotice, psihotrope sau analoage ale acestora.

Articolul 217⁶. Introducerea ilegală intenționată în organismul altei persoane, împotriva voinței acesteia, a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor acestora.

Articolul 218. Prescrierea ilegală sau încălcarea regulilor de circulație a substanțelor narcotice sau psihotrope.

Articolul 219. Organizarea ori întreținerea speluncilor pentru consumul substanțelor narcotice sau psihotrope.

Aspectul pedagogic al narcomaniei. Narcomania juvenilă - nouă patologie socială. Tendințe negative.

Tema 9. Servicii socio-medicale acordate persoanelor dependente de drog.

Organizarea sistemului serviciilor socio-medice în țările europene. Organizarea sistemului serviciilor socio-medice în Republica Moldova. Structura Dispensarului Republican de Narcologie. Activitatea organizațiilor neguvernamentale.

Terapia persoanelor dependente. Principiile generale de tratament ale narcomaniei. Modelul medical de reabilitare a narcomaniei. Modelul de modificare a comportamentului. Modelul psihologic. Modelul social. Modelul complex. Metode contemporane de tratament. Etapa dezintoxicării fizice. Etapa de susținere a terapiei ambulatorii. Etapa terapiei de susținere. Crizele tipice care apar în cursul recuperării.

Psihoterapia dependenței de drog (prima fază, a doua fază, ultima fază). Psihoterapia în lucrul cu persoanele consumatoare de droguri. Terapia de familie. Terapia de grup.

Tema 10. Prevenirea narcomaniei. Metode de educație în domeniul drogurilor.

Factorii preventivi al consumului de droguri. Factorii inhibitori al consumului de droguri: factorii interni; factorii externi; factori interni și externi inhibitori în ultim moment.

Prevenirea narcomaniei. Strategii preventive. Factorii preventivi consumului de drog. Prevenția primară, secundară și terțiară a consumului de droguri.

Metode și tehnici de comunicare. Metode de educație în domeniul narcomaniei. Educația care recurge la metodele de grup și educația care implică tehnici mass-media.

Rolul școlii, familiei și societății în prevenirea consumului drogurilor.

Rolul asistentului social în intervenția și prevenția dependenței.

Tema 11. Tabagismul.

Istoria tutunului. Modul de utilizare a tutunului. Nicotina și metabolizii săi. Căile de pătrundere în organismul uman al nicotinei. Cauzele fumatului.

Apariția dependenței după Beirut. Dependența comportamentală, socială și psihică de nicotină. Efectele de scurtă și lungă durată ale nicotinei asupra organismului uman. Toxicitatea nicotinei. Fumatul pasiv. Utilizarea nicotinei în scop medical. Metode de renunțare la fumat.

Tema 12. Dependență de preparate farmacologice.

Sedativele, calmantele și somniferele (hipnotice sau soporifice) - aspectul medical. Fazele narcomaniei medicale (Faza euforică, Faza de obișnuință, Faza de dependență psihosomatică, Faza sevrajului, Faza de intoxicație cronică progresivă). Efectele specifice ale unor preparate farmacologice. Particularitățile dezvoltării dependenței față de preparate farmacologice.

Tema 13. Dependențele tehnologice.

Dependențe pasive (de televizor) și dependențe active (internet, jocuri pe computer, jocuri de noroc).

Dependență de internet: noțiuni generale, simptome caracteristice. Nevoile care satisfac utilizarea excesivă a internetului. Simptome și corelații fiziologice ce însoțesc utilizarea excesivă a internetului. Subcategoriile dependenței de internet după Jerald Block, patru componente principale dependență de internet.

Dependență de jocuri de noroc – istoricul, noțiuni generale, efecte fizice și psihice. Criteriile de diagnostic dependenței de jocuri de noroc. Caracteristici de personalitate comune dependenților de noroc.

Tema 14. Dependență alimentară.

Definiția dependenței de produse alimentare. Dependență alimentară în situațiile de stres. Starea de neliniște a gurii, manifestări externe. Toleranța alimentară și factorul fiziologic. Dependență de cașcaval. Dependență de fast-food. Dependență de ciocolată.

Dependență de cofeină. Proveniență cofeinei. Acțiunea fiziologică și patologică a cofeinei asupra organismului uman. Efecte primare și secundare ale consumului cofeinei. Complicații somatice și psihice. Simptomele dependenței de cofeină. Folosirea cofeinei în scopuri medicale.

Metodele de stresopsihoterapie – codificarea și terapia rațională. Măsuri profilactice.

Tema 15. Dependență de muncă.

Dependență de muncă – noțiuni generale. Cauzele dependenței de muncă, simptome caracteristice.

Strategii de evaluare

Nota finală la cursul studiat este constituită din:

- Proba I de evaluare curentă (a 7 săptămână): test de cunoaștere a materialului predat la cursul AS persoanelor dependente - 15%
- Proba II de evaluare curentă (a 14 săptămână): test de cunoaștere a materialului predat la AS persoanelor dependente - 15%
- Studiul individual -10%
- Reușita curentă (evaluarea formativă) -20%
- Rezultatul la examen (evaluarea finală în scris) – 40%

Lucrul individual

Nr.	Unități de conținut	Ore lucru individual		Subiectul	Produsul preconizat	Modalități de evaluare
		zi	f/r			
1.	Dependență. Cauzele și factorii consumului de droguri. Patogenia dependenței.	4	6	Studierea etiologiei și patogeniei dependenței.	1. Elaborarea referatului „Cauzele și factorii răspândirii dependenței de droguri în R.Moldova „ – 4 ore . 2. Elaborarea eseului „Formarea dependenței fizice” (f/r). - 2 ore	1. Evaluarea referatului. 2. Analiza eseului.
2.	Alcoolul.	4	6	Studierea drogurilor legale.	1.Elaborarea eseului „Efectele pozitive și negative alcoolului asupra organismului uman” - 2 ore 2.Elaborarea eseului „Alcoolul și violența.” - 2 ore 3.Elaborarea eseului „Alcoolul și sarcina” ((f/r). - 2 ore	1. Evaluare în grupuri mici. 2.Analiza eseului.
3.	Alcoolismul.	4	6	Studierea evoluției alcoolismului în R.Moldova.	1. Elaborarea eseului „Alcoolismul în R.Moldova – date statistice”. - 2 ore 2. Elaborarea eseului „Consumul băuturilor alcoolice de către tineret” - 2 ore. 3. Elaborarea eseului”Particularitățile cauzalității alcoolismului”. – 2 ore ((f/r).	1. Evaluarea individuală a calității îndeplinirii sarcinii. 3.Analiza eseului.
4.	Profilaxia alcoolismului.	4	6	Studierea particularităților profilaxiei alcoolismului.	1. Elaborarea și prezentarea proiectului „Profilaxia alcoolismului” - 4 ore 2. Elaborarea eseului „Rolul societății în profilaxia alcoolismului”- 2 ore (f/r).	1.Prezentare și evaluare proiectului în grupuri mici. 2.Analiza eseului.
5.	Drogurile. Noțiuni generale, clasificarea.	4	6	Studierea drogurilor.	1. Elaborarea referatului „Particularitățile legalizării drogurilor în țările europene” – 4 ore.	1.Evaluarea referatului. 2. Analiza eseului.

					2. Elaborarea eseului „Droguri legale”. 2 ore. (f/r).	
6.	Formarea personalității narcotico-dependente. Diagnosticul primar al dependenței.	4	6	Studierea particularităților de formare a dependenței de droguri.	1.Elaborarea eseului „Particularitățile formării dependenței la adolescenți” - 2 ore. 2.Elaborarea eseului „Efectele consumului de droguri asupra organismului” - 2 ore. 3. Elaborarea eseului „Semne specifice dependenței de drog - 2 ore ((f/r).	1. Evaluare în grupuri mici. 2.Analiza eseului.
7.	Narcomania și societatea.	4	6	Studierea politicilor antidrog. .	1. Elaborarea eseului „Controlul abuzului de droguri la nivel mondial”. – 2 ore 2. Elaborarea eseului „Controlul abuzului de droguri la nivel național”. – 2 ore 3. Elaborarea eseului „Controlul abuzului de droguri la nivelul societății”. – 2 ore (f/r)	1. Analiza eseului în grupuri mici. 2. Evaluarea reciprocă.
8.	Aspectul juridic și pedagogic al narcomaniei.	4	6	Studierea aspectelor pedagogice și juridice al narcomaniei..	1. Elaborarea referatului „Pedagogia colaborării - principiul educării copilului în familie și școală.– 4 ore 2. Elaborarea eseului „Narcomania și jurisprudența” – 2 ore (f/r).	1.Evaluarea referatului. 2.Analiza eseului.
9.	Servicii socio-medice acordate persoanelor dependente de drog.	4	5	Studierea sectoarelor și metodologiei psihopatologiei	1.Elaborarea eseului „Particularitățile organizării serviciilor socio-medice în R.Moldova și alte țări.” - 2 ore. 2. Elaborarea eseului „Particularitățile intervenției psihosociale la etapa de susținere persoanelor dependente” – 2 ore 3.Elaborarea eseului „Metode contemporane de tratament medical persoanelor dependente de drog.” - 1 oră. ((f/r).	1.Evaluare frontală reciprocă. 2.Analiza eseului.
10.	Prevenirea narcomaniei. Metode de educație în domeniul drogurilor.	4	6	Studierea particularităților profilaxiei narcomaniei.	1. Elaborarea referatului „Profilaxia narcomaniei” - 4 ore 2. Elaborarea eseului „Metode și tehnici de comunicare în domeniul educației drogurilor”. – 2 ore (f/r)	1.Prezentare referatului în grupuri mici. 2. Autoevaluarea.

11.	Tabagismul.	4	6	Studierea dependenței de nicotină	1.Elaborarea eseului „Efectele tabagismului asupra organismului”. – 2 ore 2. Elaborarea eseului „Renunțarea la fumat”- 2 ore 3. Elaborarea eseului „Efectele nicotinei în organism” – 2 ore (f/r)	1.Evaluare în grupuri mici. 2.Analiza eseului.
12.	Dependență de preparate farmacologice.	4	6	Studierea medicamentelor cu efect dependogen.	1. Elaborarea eseului „Stupefiantele prescrise”. – 2 ore 2.Elaborarea eseului „Particularitățile Narcomaniei medicale” – 2 ore 3. Elaborarea eseului „Prevenirea dependenței de medicamente”. – 2 ore (f/r)	1. Autoevaluarea. 2.Analiza eseului.
13.	Dependențele tehnologice.	4	6	Studierea particularităților dependențelor tehnologice.	1. Elaborarea referatului „Dependențele tehnologice active” – 4 ore 2. Elaborarea eseului „Diagnosticul dependenței de internet” - 2 ore (f/r)	1. Prezentarea referatului în grupuri mici. 2.Analiza eseului.
14.	Dependență alimentară.	4	6	Studierea particularităților dependenței de produse alimentare	1. Elaborarea eseului „Patogenia dependenței de alimente” – 2 ore. 2. Elaborarea eseului „Efectele negative dependenței de alimente” – 2 ore. 3 Elaborarea eseului „Intervenția și prevenția dependenței de alimente” - 2 ore (f/r)	1. Evaluare în grupuri mici. 2.Analiza eseului.
15	Dependență de muncă.	4	7	Studierea particularităților dependenței de muncă.	1. Elaborarea eseului „Transformarea muncii în comportament compulsiv” – 2 ore 2. Elaborarea eseului „Istoricul și particularitățile specifice evoluției dependenței de muncă” – 2 ore 3 Elaborarea eseului „Prevenirea dependenței de muncă”. - 3 ore (f/r)	1. Evaluare în grupuri mici. 2.Analiza eseului.

Bibliografie

Obligatorie:

1. Alecu Gh. „Manual de educație antidrog.”, Constanța, Ed. C.N.A.P.M.-S.A., 2003, p. 15.
2. Bulgaru M. „Aspecte teoretice și practice ale asistenței sociale” Chișinău, Centrul Ed. poligr. a USM,

2003.

3. Carata D. „*Asistența Socială a persoanelor dependente*” Tipografia UPS „I.Creangă”, Chișinău, 2010
4. Dee Pak Chora ”*Comportamentul dependenților*”, Traducere de Elena Neculcea, ed. Curtea Veche, București, 2003.
5. Drăgan J., Alecu Gh., Țipișcă M. „*Dreptul Drogurilor.*”, Ed. Dobrogea, Constanța, 2001.
6. Sabău G.V. „*Traficul și consumul ilicit de droguri și precursori*”, Editura Universul Juridic, București, 2010

Opțională:

1. Boroi A., Neagu N., Sultănescu R. „*Combaterea traficului și consumului ilicit de droguri.*”, București, Ed. Rosetti, 2001.
2. Carata D. „*Problematica reabilitării persoanelor dependente de alcool.*” În: International Conference „The Contemporary Issues Of The Socio-Humanitarian Sciences In The Context Of Metality`S Transformation”, Chișinău, ULIM, 8-9 Decembrie 2016.
3. Dima T. „*Traficul și consumul ilicit de droguri*” , Ed. Lumina-Lex, București, 2001.
4. Young Kimberly “*Internet Addiction: Symptoms, Evaluation And Treatment*” in “*Innovations in Clinical Practice: A Source Book*”, Sarasota, FL: Professional Resource Press, 1999.
5. Горбатенко А. С. и др. „*Родителям и педагогам: Всѣ о наркомании.*” из. Феникс, Ростов – На – Дону, 2003
6. w.w.w.statistica.md